

Grażyna Karmowska

Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie

e-mail: grazyna.karmowska@zut.edu.pl

POSTĘP SPOŁECZNY W REGIONACH KRAJÓW UNII EUROPEJSKIEJ

SOCIAL PROGRESS IN THE REGIONS OF THE EU COUNTRIES

DOI: 10.15611/pn.2018.509.13

JEL Classification: F63, C22

Streszczenie: Opracowanie dotyczy oceny postępu społecznego na poziomie regionów NUTS 2 oraz jego wpływu na aktywność ekonomiczną ludności, chęć uczenia się oraz zmniejszenie bezrobocia. Obiektem badań były 272 regiony krajów UE w latach 2009 i 2016. Narzędziem analizy był indeks EU RSPI oraz wskaźniki aktywności ekonomicznej ludności. Analizy wykazały wzrost zróżnicowania między regionami zarówno pod względem liczby zamieszkującej je ludności, jak i bogactwa obywateli, mierzonego PKB *per capita*, oraz brak istotnego zróżnicowania średniego wieku populacji aktywnej ekonomicznie. Między PKB *per capita* i postępem społecznym stwierdzono silną korelację, opisaną potęgową funkcją regresji. Natomiast możliwości awansu społecznego i wolności osobiste (wymiar indeksu EU RSPI) zaledwie w 35% wpływają na aktywność ekonomiczną oraz chęć ciągłego uczenia się.

Słowa kluczowe: postępowo społeczny, regiony NUTS 2, indeks EU RSPI, aktywność ekonomiczna ludności.

Summary: The study aims at the assessment of social progress at the level of NUTS2 regions, and its impact on economic activity of the population, its willingness to learn and reduction of unemployment. The research object was 272 regions of EU countries in 2009 and 2016. The analysis tool was the EU RSPI index and indicators of economic activity of the population. Analyses showed an increase in disparity between regions, both in terms of the number of inhabitants and their wealth measured by GDP per capita, and pointed to the lack of significant variation in average age of the economically active population. A strong correlation between GDP per capita and social progress was revealed and well described by power regression. On the other hand, opportunities for social advancement and personal freedom (dimension of the EU RSPI) have only a minor, 35% influence on the economic activity and the willingness to learn.

Keywords: social progress, EU RSPI index, NUTS2 regions, economic activity.

1. Wstęp

Państwa członkowskie Unii Europejskiej są bardzo zróżnicowane. Podział wynika głównie z odmiennych tradycji, zwyczajów i kultury administracyjnej. Każdy kraj jest w pełni suwerenny w zakresie tworzenia struktury podziału terytorialnego. Analiza różnic oraz specyfiki podziału terytorialnego jest podstawą do analizy systemowej, pozwalającej wskazać specyfikę sytuacji panującej w danym kraju. Zmiany sytuacji regionów w poszczególnych państwach są zarówno efektem przemian związanych z procesem integracji, jak i wynikają z uwarunkowań społeczno-ekonomicznych w poszczególnych państwach. Szeroko rozumiana inicjatywa regionów ma charakter wielowymiarowy i odnosi się również do sfery krajowych mechanizmów decyzyjnych. Analiza pozycji regionów w Europie prowadzi do stwierdzenia, że w UE nastąpiło włączenie podmiotów terytorialnych w sferę relacji międzynarodowych i stają się one ważnymi uczestnikami polityki europejskiej [Tomaszewski 2007].

Celem polityki spójności społeczno-ekonomicznej UE jest doprowadzenie do stosowania wspólnych reguł na całym obszarze objętym procesem integracji, zniesienia różnic i dysproporcji w rozwoju między centrum i peryferiami, wyrównanie poziomu życia obywateli. Jednym z celów rozwoju regionalnego jest poprawa warunków i jakości życia ludzi w danym regionie. Jakość życia zależy m.in. od stopnia zaspokojenia podstawowych potrzeb, dostępu do dóbr materialnych i infrastruktury społecznej, stanu gospodarki oraz od jakości środowiska naturalnego. Wszystko to składa się na postęp i rozwój społeczny.

W celu pomiaru postępu (czy rozwoju) społecznego tworzone są indeksy, w różnym stopniu opisujące niejednolite obszary życia społecznego. Najczęściej indeksy te oceniają rozwój na poziomie krajów. Najpopularniejszym wskaźnikiem jest indeks HDI. Inne to indeks zrównoważonego społeczeństwa SSI oraz indeks postępu społecznego SPI [Karmowska 2017]. Na potrzeby oceny postępu społecznego na poziomie regionów stworzono regionalny indeks postępu społecznego EU-RSPI, który w niniejszym opracowaniu zostanie wykorzystany do analizy porównawczej regionów krajów UE na poziomie NUTS 2. Oceniając możliwości awansu społecznego i wolności osobiste mieszkańców regionów, próbowano odpowiedzieć na pytania, czy postęp społeczny sprzyja:

1. wzrostowi liczby ludności aktywnej ekonomicznie,
2. wzrostowi liczby osób uczących się,
3. zmniejszaniu się bezrobocia w regionach Unii Europejskiej.

2. Materiał i metody

W opracowaniu wykorzystano dane statystyczne Eurostatu oraz *Social Progress Imperative*. Obiektem badań były 272 regiony krajów Unii Europejskiej na pozio-

mie 2 (NUTS 2). Problemy badawcze rozpatrywano w ujęciu zarówno statycznym, jak i dynamicznym. Do pomiaru postępu społecznego wykorzystano *European Union Regional Social Progress Index*, natomiast dla oceny aktywności ekonomicznej ludności uczącej się oraz poziomu bezrobocia wykorzystano wskaźniki udziału procentowego.

Ze wskaźników aktywności ekonomicznej, w celu porównania z indeksem postępu społecznego, zbudowano zmienną syntetyczną z wykorzystaniem metody unitaryzacji zerowanej [Kukuła 2000]. Następnie podzielono analizowane regiony na 9 klas, zgodnie z metodologią indeksu postępu społecznego. Do analizy również wykorzystano metody statystyczne i ekonometryczne [Nowak 2002].

2.1. Regiony NUTS w krajach Unii Europejskiej

W państwach członkowskich Unii Europejskiej obowiązują zróżnicowane zasady wewnętrznego podziału terytorialnego. Bez względu na podziały krajowe podmiotami polityki regionalnej UE są regiony, sklasyfikowane według zasad sformułowanych w 2003 r. Podział ten opiera się na jednolitym i spójnym schemacie struktur terytorialnych państw członkowskich według klasyfikacji NUTS (*the Nomenclature of Terytorial Units for Statistics*), wprowadzonej przez Eurostat w celu zharmonizowania ich statystyki regionalnej. Klasyfikacja NUTS dzieli przestrzeń ekonomiczną krajów UE na jednostki terytorialne różnych szczebli. Przy analizach społeczno-ekonomicznych uwzględniane są trzy poziomy regionów: NUTS 1 – główne regiony społeczno-gospodarcze, NUTS 2 – podstawowe regiony dla zastosowania polityk regionalnych, NUTS 3 – małe regiony dla określonych diagnoz [Rozporządzenie z 26 maja 2003].

Podstawowym celem klasyfikacji NUTS jest rozwiązanie problemu różnorodności podziałów administracyjnych krajów członkowskich UE w celu dostępności i porównywalności danych statystycznych w przestrzeni i czasie. Dla poziomu składającego się z jednostek administracyjnych średnia wielkość jednostki musi zawierać się w określonych przedziałach (tab. 1).

Tabela 1. Progi populacji w ramach regionów NUTS

Poziom	Minimum	Maksimum
NUTS 1	3 mln	7 mln
NUTS 2	800 000	3 mln
NUTS 3	150 000	800 000

Źródło: Eurostat.

Rozporządzenie jednak wprowadza możliwość odstępstwa od tej zasady z powodu szczególnych uwarunkowań geograficznych, społeczno-ekonomicznych, historycznych, kulturowych lub środowiskowych. Podział NUTS nie zawsze odpowiada więc podziałowi administracyjnemu kraju [*Regions in the European Union Nomenclature...* 2015 s. 134-137].

2.2. Rozwój społeczny

Rozwój społeczny jest procesem następujących po sobie zmian społecznych, które mogą być dla danej społeczności pozytywne lub negatywne. W przypadku zmian korzystnych mamy do czynienia z postępowaniem, natomiast w przypadku negatywnych – z regresem społecznym. O ile zatem rozwój społeczny jest terminem neutralnym, o tyle używając pojęcia postępu, dokonujemy oceny danych przemian społecznych [Kubiczek 2014]. Postęp oznacza więc możliwy kierunek rozwoju ekonomiczno-społecznego.

Postęp społeczny w krajach UE znajduje odzwierciedlenie w rozwoju społecznym 272 regionów należących do 28 państw członkowskich, ocenianych na podstawie wiarygodnych źródeł wspólnych dla wszystkich regionów. *European Union Regional Social Progress Index* (EU RSPI), indeks mierzący postęp społeczny na poziomie regionalnym, został opracowany przez organizację Social Progress Imperative. Indeks ten uwzględnia zarówno czynniki społeczne, środowiskowe, jak i ekonomiczne. Zbudowany jest hierarchicznie z 50 podstawowych mierników, 12 kategorii i 3 wymiarów [Karmowska 2017] (tab. 2).

Tabela 2. Budowa indeksu postępu społecznego *European Union Regional Social Progress Index*

EU RSPI					
Wymiar	Kategorie	Wymiar	Kategorie	Wymiar	Kategorie
Zaspokojenie fundamentalnych potrzeb człowieka	Wyżywienie i podstawowa opieka zdrowotna	Fundamenty dobrobytu	Dostęp do podstawowej wiedzy	Możliwości awansu społecznego i wolności osobiste	Prawa osobiste
	Jakość powietrza, dostęp do wody pitnej i warunki sanitarne		Dostęp do informacji i środków komunikacji		Wolność wyboru oraz osobista
	Bezpieczne schronienie		Zdrowie i dobre samopoczucie		Równość i tolerancja
	Bezpieczeństwo osobiste		Jakość środowiska		Dostęp do szkolnictwa wyższego

Źródło: opracowanie własne na podstawie [*The EU Regional Social Progress Index...*].

Podstawowe mierniki tworzące indeks dotyczą:

1. śmiertelności przed ukończeniem 65 r.ż., śmiertelności niemowląt, niezbędnych potrzeb medycznych, długości życia, ogólnego stanu zdrowia, przedwczesnych zgonów z powodu raka czy chorób serca, niezaspokojonych potrzeb stomatologicznych, cięż nastolatek, wskaźnika zabójstw, bezpieczeństwa w nocy, zgonów na drogach;
2. niewystarczającego wyżywienia, zadowolenia z jakości wody;
3. braku toalet w mieszkaniu, nieodbieranych ścieków, oczyszczania ścieków, kosztów mieszkania, satysfakcji z mieszkania, przeludnienia, braku odpowiedniego ogrzewania;

4. wskaźników skolaryzacji: wykształcenia średniego, wyższego; przedwczesnego ukończenia nauki, młodych ludzi poza edukacją, zatrudnieniem lub szkoleniem; kształcenia ustawicznego, dostępności do Internetu zwykłego i szerokopasmowego w domu;

5. zadowolenia z jakości powietrza; zanieczyszczenia powietrza pyłem PM10 i PM2,5, ozonem, innych zanieczyszczeń, innych problemów środowiskowych, gruntów chronionych (Natura 2000);

6. zaufania do systemu politycznego i prawnego, do policji, jakości i odpowiedzialności administracji publicznej, bezstronności obsługi administracyjnej, wolności wyborów życiowych; braku korupcji;

7. tolerancji wobec imigrantów, wobec mniejszości, wobec homoseksualistów; obejmują różnice między płciami, postawy wobec osób niepełnosprawnych, wspólnotową sieć bezpieczeństwa.

Z 50 wskaźników, po odpowiedniej normalizacji i zagregowaniu, tworzone są kategorie; następnie odpowiednio pogrupowane kategorie tworzą wymiary, by w efekcie, na najwyższym poziomie, stworzyć indeks EU RSPI [http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/information/maps/methodological_note_eu_spi.pdf]. Kategorie i wymiary otrzymują oceny w skali od 0 do 100 pkt. Regiony sklasyfikowane są w 9 klas, w zależności od liczby otrzymanych punktów. Regiony oceniane powyżej 60 pkt (klasy 1-5) charakteryzują się progresem, natomiast pozostałe – regresem społecznym.

3. Ogólna charakterystyka regionów NUTS 2

W 2016 r. w 28 państwach członkowskich Unii Europejskiej mieszkało 510,3 mln osób (w 2009 r. 502,1 mln) w 272 regionach NUTS na poziomie 2, o różnym poziomie aktywności ekonomicznej oraz poziomie dochodu narodowego (tab. 3).

Porównując statystyki dotyczące lat 2009 i 2016, można zauważyć wzrost zarówno populacji, jak i dochodu na osobę oraz średniego wieku ludności aktywnej ekonomicznie. Mimo tego wzrostu i zmienności utrzymującej się na podobnym poziomie w obu latach, zróżnicowanie między regionami również rośnie (rozstęp) zarówno pod względem liczby ludności, jak i bogactwa obywateli, mierzonego PKB *per capita*. Jedyne zróżnicowanie średniego wieku populacji aktywnej ekonomicznie jest takie samo (ok. 25 lat).

Do najludniejszych regionów UE należy francuska Île de France (11,7 mln w 2009 r.; 12,1 mln mieszkańców w 2016 r.) i włoska Lombardia (odpowiednio 9,5 mln i 10,0 mln mieszkańców). Najmniej ludności zamieszkuje Åland w Finlandii (odpowiednio 27,5 tys. i 29,0 tys. mieszkańców). Najbogatszym regionem jest angielski Inner London (197,5 tys. USD dochodu na osobę w 2009 i 217,5 tys. USD w 2016 r.), najbiedniejszym Severozapaden w Bułgarii (odpowiednio 3,2 tys. USD i 3,9 tys. USD na osobę).

Tabela 3. Statystyki populacji i PKB *per capita* w regionach NUTS 2

Statystyki	Rok	Populacja [tys. osób]	PKB <i>per capita</i> [tys. USD]	Średni wiek populacji aktywnej ekonomicznie
Maksimum	2009	11 700,8	197,5	49,3
	2015	12 113,8	217,6	50,9
Minimum	2009	27,5	3,2	23,8
	2015	29,0	3,9	25,3
Rozstęp	2009	11 700,8	194,3	25,5
	2015	12 113,8	213,7	25,6
Średnia	2009	1 846,8	24,2	40,8
	2015	1 865,8	28,1	42,9
Odchylenie	2009	1 531,1	15,4	3,0
	2015	1 564,6	18,1	3,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat.

Wzrost wieku ludności aktywnej ekonomicznie potwierdza wydłużenie długości życia, wskazując jednocześnie na starzenie się społeczeństwa. W ciągu 7 lat średni wiek ludności aktywnej ekonomicznie wzrósł o ok. 2 lat. Regionem o najwyższym wieku ludności aktywnej ekonomicznie, zarówno w roku 2009, jak i 2016, był niemiecki Chemnitz (odpowiednio 49,3 lat i 50,9 lat). W 2016 r. jeszcze w dwóch regionach: w niemieckim Sachsen-Anhalt i we włoskiej Ligurii średni wiek ludności aktywnej ekonomicznie był powyżej 50 lat. Najmłodszą ludność aktywną ekonomicznie w obu analizowanych latach miał region francuski Guyane (odpowiednio 23,8 lat i 25,3 lat).

4. Postęp społeczny w regionach europejskich

Postęp społeczny mierzono z wykorzystaniem indeksu EU RSPI (tab. 4).

W 2016 r. z oceną oznaczającą progres (klasy 1-5) było ok. 63% regionów na poziomie NUTS 2. Najwięcej regionów (ok. 33%) zaliczanych jest do klasy 3. (oceny 70-75 pkt). Regiony te należą do „starych” członków UE, głównie Niemiec (37) i Wielkiej Brytanii (34), a także Austrii (6), Belgii (5), Irlandii (2), Hiszpanii (2) i Luksemburga (1). Regiony „nowych” krajów członkowskich UE zaliczane są do klas, których punktacja oznacza regres społeczny (od klasy 5. i niżej). Najniżej oceniane regiony, z klasy 9., to bułgarskie Severozapaden, Yugoiztochen i Yuzhen tsen-tralen oraz rumuńskie Nord-Est, Sud-Est i Sud-Muntenia.

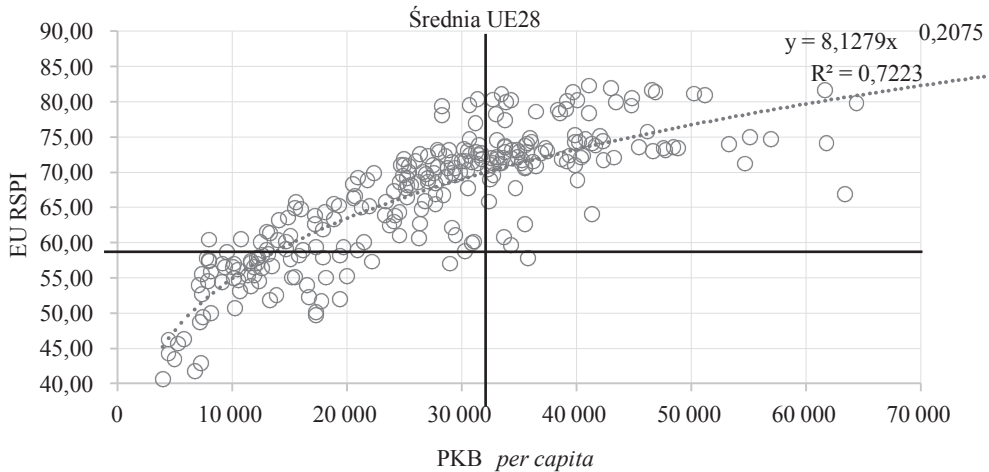
Powyżej średniej unijnej PKB *per capita* (28,14 tys. USD) w 2016 r. miało 50% regionów. Ze 199 regionów z oceną powyżej 60 pkt indeksu EU RSPI, PKB *per capita* powyżej średniej miało 131. Pozostałe 5 to regiony włoskie z oceną EU RSPI powyżej 55 pkt.

Tabela 4. Klasy poziomów postępu społecznego regionów NUTS 2 Unii Europejskiej w 2016 r.

Klasy	Przedziały punktowe EU RSPI	Regiony NUTS 2	
		Liczba	Kody regionów
1	80-100	15	DK01, DK04, DK05, FI19, FI1B, FI1D, FI20, NL11, NL21, NL22, NL31, NL32, NL33, SE12, SE33
2	75-80	19	AT32, AT33, DKO2, DK03, FI1C, NL12, NL13, NL23, NL34, NL41, NL42, SE11, SE21, SE22, SE23, SE32, SE32, UKJ1, UKJ3
3	70-75	91	AT12, AT13, AT21, AT22, AT31, AT34, BE21, BE22, BE23, BE24, BE25, DE11, DE12, DE13, DE14, DE21, DE22, DE23, DE24, DE25, DE26, DE27, DE30, DE40, DE50, DE60, DE71, DE72, DE73, DE80, DE91, DE92, DE93, DE94, DEA1, DEA2, DEA3, DEA4, DEA5, DEB1, DEB2, DEB3, DEC0, DED2, DED4, DED5, DEF0, DEG0, ES21, ES30, FR10, FR42, FR52, FR62, IE01, IE02, LU00, UKC1, UKC2, UKD1, UKD3, UKD4, UKD6, UKD7, UKE1, UKE2, UKE3, UKE4, UKF1, UKF2, UKF3, UKG1, UKG2, UKH1, UKH2, UKH3, UKI1, UKI2, UKJ2, UKJ4, UKK1, UKK2, UKK3, UKK4, UKL1, UKL2, UKM2, UKM3, UKM5, UKM6, UKN0
4	65-70	41	AT11, BE10, BE31, BE34, BE35, CZ01, DEE0, ES11, ES12, ES13, ES22, ES23, ES24, ES41, ES51, ES52, ES62, ES70, FR21, FR23, FR24, FR25, FR26, FR30, FR41, FR43, FR51, FR61, FR63, FR71, FR72, FR81, FR82, FR91, FR94, ITH2, SI01, SI02, UG3
5	60-65	33	BE32, BE33, CZ03, CZ05, CZ06, CZ07, EE00, EL41, EL43, ES42, ES43, ES53, ES61, ES63, ES64, FR22, FR83, ITF1 ITH1, ITH4, ITH5, ITI1, ITI2, ITI3, ITI4, MT00, PL34, PL63, PT11, PT15, PT16, PT17, SK01
6	55-60	43	CY00, CZ02, CZ04, CZ08, EL11, EL12, EL13, EL14, EL21, EL22, EL23, EL30, EL42, HR03, HU10, HU21, HU22, HU23, ITC1, ITC2, ITC3, ITC4, ITF2, ITF5, ITG2, ITH3, LT00, PL12, PL21, PL31, PL32, PL33, PL41, PL42, PL43, PL51, PL61, PL62, PT18, PT20, PT30, SK02, SK03
7	50-55	18	BG41, EL24, EL25, FR93, HR04, HU31, HU32, HU33, ITF4, ITF6, ITG1, LV00, PL11, PL22, PL52, RO32, RO42, SK04
8	45-50	6	BG32, BG33, ITF3, RO11, RO12, RO41
9	0-45	6	BG31, BG34, BG42, RO21, RO22, RO31
Razem		272	

Źródło: opracowanie własne.

Regiony NUTS 2 w 2016 r. według PKB *per capita* oraz postępu społecznego, mierzonego indeksem EU RSPI, prezentuje rysunek 1.

Rys. 1. PKB *per capita* i indeks EU RSPI w regionach NUTS 2 krajów Unii Europejskiej

Uwaga do wykresu: z prezentacji graficznej 272 regionów zostały wyłączone trzy, ze względu na odstające dane (wartości PKB *per capita*): Inner London (217,6 tys. USD PKB *per capita* i 72,35 pkt EU RSPI), Outer London (107,1 tys. USD PKB *per capita* i 73,28 pkt EU RSPI) oraz Luksemburg (89,9 tys. USD PKB *per capita* i 73,40 pkt EU RSPI).

Źródło: opracowanie własne.

Wskaźniki te są silnie dodatnio skorelowane (współczynnik korelacji Pearsona równy 0,8499). Zależność między postępow społecznym a PKB *per capita* ma postać funkcji potęgowej. Według jej interpretacji wraz ze wzrostem PKB *per capita* wzrasta poziom postępu społecznego (wzrost PKB *per capita* o 1% powoduje wzrost EU RSPI o 0,21%).

Z trzech wymiarów indeksu postępu społecznego na takim samym przeciętnym poziomie były *Fundamenty dobrobytu* oraz *Możliwości awansu społecznego i wolności osobiste* – ok. 60 pkt. Wyżej oceniane były *Podstawowe potrzeby człowieka* – średnia ok. 76 pkt (tab. 5).

Tabela 5. Statystyki Indeksu EU RSPI i jego wymiarów dla regionów NUTS 2 Unii Europejskiej

Statystyki	EU RSPI	Podstawowe potrzeby człowieka	Fundamenty dobrobytu	Możliwości awansu społecznego i wolności osobiste
Średnia	66,50	76,80	62,06	61,41
Odchylenie	9,14	10,64	6,87	11,87
Minimum	39,72	42,46	42,26	31,12
Maksimum	82,33	90,34	76,07	87,02
Rozstęp	42,61	47,88	33,81	55,90

Źródło: opracowanie własne.

Ze względu na postawiony problem badawczy, do dalszej analizy wybrano wymiar *Możliwości awansu społecznego i wolności osobistych* (zwane dalej *Możliwościami*), który uwzględnia wolność wyboru, dostęp do szkolnictwa, tolerancję i prawa osobiste. Zdaniem autorki, właśnie te elementy postępu społecznego mają największy wpływ na aktywność ekonomiczną, chęć uczenia się oraz zmniejszenie bezrobocia (tab. 6).

Tabela 6. Statystyki wskaźników aktywności ekonomicznej

Statystyki	Rok	Ludność bezrobotna, w wieku 15-74 lat [%]	Ludność aktywna ekonomicznie [%]	Ludność ucząca się, w wieku 25-64 [%]
Maksimum	2009	27,10	76,30	79,50
	2016	34,00	76,20	69,70
Minimum	2009	2,10	42,00	4,00
	2016	2,50	45,30	3,30
Rozstęp	2009	25,00	34,30	75,50
	2016	31,50	30,90	66,40
Średnia	2009	8,77	56,60	27,80
	2016	9,57	57,40	23,36
Odchylenie	2009	4,21	5,91	15,01
	2016	6,13	5,54	12,61

Źródło: opracowanie własne.

Czy wysoka ocena postępu społecznego, a szczególnie *Możliwości awansu i wolności osobiste*, oznacza poprawę wskaźników: wykształcenia, aktywności ekonomicznej, zatrudnienia w regionach UE? Porównując dane z lat 2009 i 2016, można zauważyć zarówno pozytywne, jak i negatywne zmiany. Wskaźnik procentowy bezrobotnej ludności w wieku 15-74 lat zmniejszył się w 55% regionów UE. Jednocześnie procent ludności aktywnej ekonomicznie zmniejszył się jedynie w 36% regionów i, niestety, procent ludności uczącej się zmniejszył się w 94% regionów, co w świetle koncepcji uczenia się przez całe życie nie jest zjawiskiem pozytywnym. Koncepcja *Life Long Learning* jest wiodącym elementem strategii lizbońskiej, ogłoszonej w 2000 r. przez Unię Europejską. Zgodnie z nią edukacja jest jedną z najważniejszych składowych prowadzących do tego, by gospodarka UE stała się najbardziej konkurencyjna i dynamiczna na świecie. Ludność natomiast ma się stać społeczeństwem wiedzy [http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme_en; *Perspektywa uczenia się przez całe życie* 2013].

W celu porównania powyższych wartości z *Możliwościami* zbudowano z nich zmienną zagregowaną [Karmowska 2013], zwaną dalej *Potencjałem*. Następnie porównano statystyki *Możliwości* i *Potencjału* z 2016 r. (tab. 7).

Tabela 7. Statystyki *Możliwości* i *Potencjałów* regionów NUTS 2 UE w 2016 r.

Statystyki	<i>Możliwości</i>	<i>Potencjały</i>
Średnia	61,4	56,7
Odchylenie	11,9	8,8
Minimum	31,1	32,2
Maksimum	87,0	75,7
Rozpiętość	55,9	43,51

Źródło: opracowanie własne.

Z powyższego zestawienia wynika, że średnia arytmetyczna analizowanych regionów dla *Możliwości* jest wyższa o ok. 5 pkt od *Potencjałów*. Również wartości maksymalne są wyższe o ok. 12 pkt, a tym samym zróżnicowanie między regionami w zakresie *Możliwości* jest większe niż w zakresie *Potencjału*. Klasyfikację poszczególnych regionów według klas obu kategorii przedstawia tabela 8.

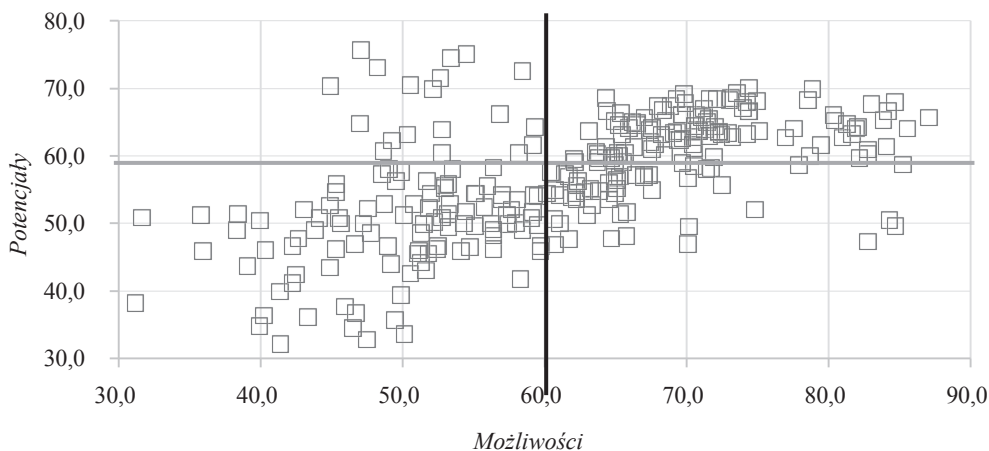
Tabela 8. Klasyfikacja regionów NUTS 2 według klas *Możliwości* i *Potencjałów* w 2016 r.

Klasy	Przedziały punktowe	Liczba regionów	
		<i>Możliwości</i>	<i>Potencjały</i>
1	80-100	21	0
2	75-80	8	2
3	70-75	41	7
4	65-70	45	40
5	60-65	39	63
6	55-60	31	46
7	50-55	37	54
8	45-50	27	37
9	0-45	24	22

Źródło: opracowanie własne.

Z 21 regionów ocenianych najwyżej w kategorii *Możliwości* jedynie 7 ocenianych było w kategorii *Potencjał* powyżej 60 pkt (DK01, NL31, SE11, FI20, NL32, NL21, NL22). Tylko dwa regiony otrzymały w kategorii *Potencjały* ocenę 75-80 pkt, ale *Możliwości* były oceniane znacznie niżej: dla regionu PT20 – klasa 8, a dla PT16 – klasa 7.

Ze 154 regionów, które uzyskały ocenę *Możliwości* powyżej 60 pkt, jedynie 93 oceniane są pod względem *Potencjału* również powyżej 60 pkt (rys. 2).

Rys. 2. *Możliwości i Potencjały* w regionach NUTS 2 UE w 2016 r.

Źródło: opracowanie własne.

Siła korelacji *Możliwości* i *Potencjałów* jest równa 0,5935. Oznacza to, że na decyzję o dalszym uczeniu się czy aktywności ekonomicznej *Możliwości* wpływają jedynie w ok. 35% (wartość współczynnika determinacji). Pozostałe 65% to wpływ innych czynników, w tym pozaekonomicznych.

5. Zakończenie

Regionalny indeksu postępu społecznego, według jego twórców, powinien służyć informowaniu, wspieraniu strategii rozwoju regionalnego oraz określaniu priorytetów w ramach programów polityki spójności. Przy analizach społeczno-ekonomicznych uwzględniane są trzy poziomy regionów NUTS. Poziom NUTS 2 wykorzystywany jest do polityk regionalnych krajów Unii Europejskiej.

Wzrost PKB sprzyja postępowi społecznemu w analizowanych regionach. Związek ten opisuje funkcja potęgowa. Współczynnik elastyczności wyznaczony z tej funkcji przyjmuje wartość 0,21.

Ze 154 regionów, które zostały ocenione w zakresie *Możliwości awansu społecznego i wolności osobistych* jako progresywne, jedynie 60% taką samą ocenę uzyskało z *Potencjału* (aktywność ekonomiczną, chęć uczenia się oraz zmniejszenie bezrobocia).

Oceniając możliwości awansu społecznego i wolności osobiste mieszkańców regionów UE w ramach indeksu EU RSPI, stwierdzono, że postęp społeczny nie jest decydującym czynnikiem sprzyjającym wzrostowi aktywności ekonomicznej ludności oraz realizacji idei uczenia się przez całe życie (współczynnik determinacji 0,35).

Literatura

- http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme_en (8.02.2016).
- http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/information/maps/methodological_note_eu_spi.pdf. (15.01.2018)
- Karmowska G., 2013, *Dywergencja czy konwergencja: studium duoregionu Pomorze*, Wydawnictwo Uczelniane Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie, Szczecin.
- Karmowska G., 2017, *Development of the EU societies and social progress*, *Ekonomia i Środowisko*, nr 4 (63), s. 178-190, <http://www.ekonimiaisrodowisko.pl/uploads/Ekonomia%20i%20Środowisko%20nr%2063/eis63.pdf> (10.02.2018).
- Kubiczek A., 2014, *Jak mierzyć dziś rozwój społeczno-gospodarczy kraju?*, *Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy*, nr 38 (2), s. 40-56.
- Kukuła K., 2000, *Metoda unitaryzacji zerowanej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Nowak E., 2002, *Zarys metod ekonometrii*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Perspektywa uczenia się przez całe życie*, Załącznik do uchwały nr 160/2013 Rady Ministrów z 10 września 2013.
- Regions in the European Union Nomenclature of territorial units for statistics NUTS*, 2015, 2013/EU-28, Publications Office of the European Union, Luxembourg, s. 134-137.
- Rozporządzenie (WE) nr 1059/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z 26 maja 2003 w sprawie ustalenia wspólnej klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS), *Dz.Urz. UE*, nr 14, t. 1, s.196-238.
- The EU Regional Social Progress Index: Methodological Note*, http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/information/maps/methodological_note_eu_spi.pdf (13.12.2017).
- Tomaszewski K., 2007, *Regiony w procesie integracji europejskiej*, Wolters Kluwer Polska, Kraków.